

veszi észre, hogy nem igaz, azt esetleg el is ragadhatja.

A szerző érdekesen tud elbeszélni, bele tud ringatni bennünket történetének hangulatába, nem száraz és nem unalmas. Aki a mai szomorúan szürke világban még szereti a színes meséket, szívesen fogja olvasni ezt a kis regényt is.

Szinnyei Ferenc.

Falu Tamás: A Kicsinyesek. Voggenreiter - Verlag. Magyar - osztály. Berlin, 1926.

Egy kis felvidéki erdészváros kaszinójában, a nagy katasztrófa idején, különös társaság verődik össze. Az a feladata, hogy tagjai az ülésen nem ejthetnek siránkozó szót, sem országos, sem megyei, sem városi, sem családi dolgokkal nem foglalkozhatnak. Csak aprólékosságokkal, kicsiségekkel. Ezért nevezik el magukat a Kicsinyesek körének. Hanem fájdalmas esemény jön közbe: a városi gimnáziumot megszünteti az idegen hatalom és a tanárok háborús vagónokban indulnak bizonytalan új tanyájuk felé. A válás pillanatában egy hóféhér szerelem titka is kipattan; ez a szerelem oly tartózkodó, hogy még a pletykavadász kávézenikék is hasztalan nyomoznak utána. Mikor a vonat berobog s az egyik szerelmesnek, Ratkó tanárnak búcsúznia kell, pár meleg egyszerű szöbap vállanak egymásnak örök hűségét. Csak ők tudnak róla, meg a nyájas olvasó. Az elválás nem afféle kalandot akasztott meg, csak rokonlelkeket cserélt ki. Wildné bizonyára akkor sem esalta volna meg az urát, ha késői eszményképe holta napjáig a fenyvesek városában marad. Ezt mondja nekünk Falu Tamás poézise, mely még gondolatban is tiszta lélekből fakadt.

Falu Tamás regénynek nevezi apró rajzait, melyeket az alakok azonossága hosszabblélekzetű elbeszéléssé, mondjuk: kisregénnyé növeszt. Jól ismerjük Falu Tamást, a költőt, finom lehelletszerű hangulatok csipkeverőjét s őt látjuk viszont kisregénye minden lapján. A költő Falu Tamás prózában sem ad mást, csak költeményt. Hangelatos, képekben duskáló, ötletes, halkszavú verseket. A nagy vadon-

erdők, a kisváros, a hegyi lakók látszólag lanyhán, de valójában biztos kézzel vonalozott formában tűnnek élénk; a szavak gazdaságosan vannak egymáshoz illesztve, mint amikor ékes köveket illesztnek nemes faragványokba; esemény alig van, azok is végtelenül egyszerűek, komplikáció semmi. A költő a természetet éppen úgy beszélteti, mint alakjait, a hegyek, a levegő, a város éppen úgy élnek és lélekeznek nála, mint az emberek s ami a természet meg a hegyi lakók beszédéből még kimaradt, azt maga az író mondja el rövid és frappáns leírásokban. Alakok csoportosulnak, csoportok olvadnak össze előttünk; egy-egy alak, a Falu Tamásnak legkedvesebb is, kevés szóhoz jut s mégis sajátosan él, beszél, mintha mind-egyik főhőse volna az eseménytelen s mégis eleven, kedves életnek, mely a tisztalevegőjű kis fészekben lüktet. Aki kezébe vette ezt az igénytelen könyvet, végig is olvassa azt. S mély filozófiát érez a sorok közt. Mert a kicsinyesek Falu Tamás lelki gyermekei és az ő sajátos művészete legmélyéből fakadnak. Olyan költőből, aki nem foglalkozik véres problémákkal, fájdalmas társadalmi kérdésekkel, hanem a szépség mentsvárába menekül s alakjait, olvasóit egyformán a maga eszményiségéhez hangolja.

A könyv pár lapra zsugorodnék, ha a szóképeket, hasonlatokat kivennők belőle. Érdemes volna megszámlálni, hányszor fordul elő benne a *mint* szó. Ez a szó Falu Tamás legfőbb erősségeit vezeti be: képeket, melyeket tárgyakról, emberekről, jelenségekről fest. Falu Tamás mindent megszépít, ami a keze ügyébe kerül; mikor kisregényét végigolvastuk, az a benyomásunk, mintha apró, finom, szellemes képek tárházán mentünk volna végig. Persze vízlenyomatok is akadnak: a költő néha erején felül művészkedik s minden szavában választékos és eredeti akar lenni. De a végső hatás így is számottevő: egy kedves estét szerzett nekünk s elfelejtette velünk, hogy gonosz korban élünk, mint ahogy a kicsinyesek köre jóízű és naiv élekekkel vértette magát a tragikus viszonyok ellen. Falu Tamás könyvét a Kassán megalakult Kazinezy Társaság könyvbarátai

tagilletményül kapják. Tiszta művészi munkát kapnak s mégis egy nemesen szimbolikus irredenta gondolatot.

Vajthó László.

Az erdélyi magyar irodalom bibliográfiája. György Lajosnak, a Páztortúz nagyrédemű főszerkesztőjének, az erdélyi magyar irodalmi élet egyik vezéregyéniségének jelent meg nemrég a fenti címen egy igen érdekes és tanulságos munkálata Kolozsvárt, a Minerva kiadásában. Két évvel ezelőtt tette közzé „A romániai magyar időszaki sajtó öt esztendeje (1919—1923)” című bibliografiai összeállítást, mostani füzetében pedig az 1919—1924 közti hat esztendő egész magyar könyvtermelése felett tart szemlélt, szakok szerint csoportosítva anyagát.

Ez összeállítás kézzelfoghatólag bizonyítja, hogy az erdélyi magyar irodalom, az elszakadást követő első évek némi tétovázásai után, határozottan felfogta helyzetét, s levonva annak következményeit, egészen a maga lábára állt. Budapest egyszerűen megszűnt e terület könyvszállítója lenni, s onnan kezdve Erdély maga írja, nyomja, juttatja el közönségéhez a maga speciális szükségleteinek megfelelő, vagy a maga súlyos helyzetéből egyéni eredetiséggel fakadó irodalmát, sőt, ami az itteni szemlélt különösen örvendetesen lepi meg, maga gondoskodik régiebb remeikeinknek (Pázmány imádságos könyvének, Toldinak, Toldi estéjének, Petőfi összes költeményeinek, Az ember tragédiájának, egy szemelvényes Jókainak), melyek az ottani könyvpiacra már nem voltak található, új kiadásáról.

Erdély nemcsak pótolni tudta e hat esztendő alatt azt, amit Budapesttől való elzáratása folytán veszített, hanem, mint teher alatt a pálma, nem sejtett erőteljes növésnek lendült irodalmi termelésében. A György Lajos füzetében felölelt nehéz hat esztendő könyvtermése szám szerint felér az 1918 előtti két évtized egész termelésével. Budapest, mint központ elesett, de pótolja Kolozsvár. Az említett évkörben Erdélyben megjelent magyar könyvek száma felül van ezeken, s e mennyiségnek majdnem fele Kolozsvárra esik. Nagyvárad, Brassó, Arad a könyvkiadás legjelentékenyebb gócai Kolozsvár után, de messze maradnak mögötte a ben-

nök megjelent magyar könyvek számarányával. Minden decentralizáció új centrumot jelent: Budapest országos egyeduralmának erőszakos megszakasztásával Kolozsvár lépett elő a leszakadt Erdély természetes kulturális központjává, sokkal jelentékenyebb mértékben, mint az Unió idején bármikor. Önkényt következik ebből, hogy minden oly szervezetnek, mely kulturális téren a romániai magyarságra egyetemes hatást óhajt gyakorolni, Kolozsvárt van a maga kijelölt székhelye.

Nem érdektelenek a megjelent könyvek műfajszerinti megoszlását jelző számadatok sem. Egyharmadrészkül a szépirodalom (mily sok itt a nálunk is jól ismert, becsült írói név!); ebben pedig túlnyomó az elbeszélés és regény, második helyre kerül a vers (líra), s utolsóra a dráma. Nem lephet meg a tankönyvirodalom erős nekilendülése, csaknem azt mondhatnók, felburjánzása. A feldolgozott anyag egynegyede tankönyv! A régi magyar tankönyvek kitiltása, új tanterv életbeléptetése e jelenség természetzerű magyarázója. Mily érdekes volna avattól tollból olvashatni e tankönyv-irodalom méltatását.

Erdély azonban nemcsak leszakadt, hanem ki is bővült. A regátszabos magyar szigetekről nem szólván, melyek természetsszerűleg kulturális függésbe kerültek tőle, a magyar anyaországból is jelentékeny sávot szakított magával, s vont bele a maga specifikus erdélyiségébe. Kolozsvár kulturális hatásának nemcsak fényesebb lett, hanem meg is hosszabbodott a sugara. Ha bihari református ember a romániai Biharba hazalátogatva betér apái templomába, már a felzengő énekeken észreveszi a feltűnő változást; magyar az a templom, de mégsem a régi: nem Debrecent, hanem Kolozsvárt érzi ott. S a hívek korántsem zúgolódnak az új énekeskönyv miatt (melyből egyébként a „Himnusz” ki van vágva). Tíz évvel ezelőtt semmi hatalom rájuk nem kényszeríthette volna e változtatást: most szívesen veszik, könnyen hozzászoknak, mert érzik, hogy a magyar műveltségnek az ő helyzetükben egyedül helytálló ősi szikláján vetik meg általa lábukat. György Lajos adatai szerint a református Egyházi énekeskönyv érte el az áttekintett évkörben a legna-